УДК 657.422

ГОТІВКОВІ ОПЕРАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА: ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ, ВИЗНАЧЕННЯ ЛІМІТУ ТА КОНТРОЛЬ

Стешенко Олександра,
здобувач вищої освіти спеціальності 071 Облік і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *Досліджено актуальні вимоги до організації готівкових операцій підприємств. Проаналізовано порядок дотримання касової дисципліни, методику розрахунку ліміту каси та процедуру проведення інвентаризації.*
Ключові слова: *готівкові операції, каса підприємства, касова дисципліна, ліміт каси, інвентаризація каси, готівкові обмеження, матеріальна відповідальність.*

Незважаючи на жорсткий фінансовий моніторинг операцій із готівкою та розвиток безготівкових розрахунків, готівкова виручка залишається важливим джерелом доходу для багатьох підприємств, особливо торговельних. Організація готівкових розрахунків вимагає суворого дотримання законодавства, оскільки гроші, як і будь-який інший актив, потребують ретельного контролю. Основним нормативно-правовим документом, який регулює ці процеси, є Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні № 148 [1]. Згідно з цим документом, у разі здійснення розрахунків готівкою підприємства зобов'язані мати касу, а керівництво має забезпечити належне її облаштування та збереження коштів.

Для забезпечення збереження коштів касу зазвичай обладнують сейфами, причому вимоги до такого обладнання підприємство встановлює самостійно та затверджує внутрішнім наказом або розпорядженням. Важливим правилом є те, що в касі суворо заборонено зберігати кошти та інші цінності, які не є власністю підприємства. Здійснення касових операцій, ведення касової книги та відповідальність за збереження всіх прийнятих цінностей покладається на касира. Під час прийняття на роботу роботодавець зобов'язаний укласти з цією особою письмовий договір про повну матеріальну відповідальність. Коли штатом не передбачено посаду касира, виконання його обов'язків може бути покладено на бухгалтера чи іншого працівника за письмовим розпорядженням керівника, з яким також укладається договір про відповідальність.

З метою прискорення обігу коштів та забезпечення стабільних надходжень до банківської системи держава встановлює граничні суми розрахунків готівкою. Суб'єктам господарювання надано право здійснювати готівкові розрахунки протягом одного дня за одним або кількома платіжними документами між собою у розмірі до 10 000 гривень включно. Водночас розрахунки з фізичними особами обмежуються сумою до 50 000 гривень включно. Кількість осіб, з якими можна здійснювати такі розрахунки протягом дня, не обмежується, тобто ліміт встановлюється щодо кожного конкретного

контрагента окремо. Якщо сума платежу перевищує встановлені граничні розміри, розрахунки необхідно проводити виключно через банки або небанківські фінансові установи, наприклад, шляхом перерахування з поточного рахунка або внесення готівки безпосередньо до каси банку. Законодавством також передбачено низку винятків, на які ці обмеження не поширюються. Зокрема, ліміти не застосовуються до розрахунків підприємств із бюджетами та державними цільовими фондами, до добровільних пожертвувань, надання благодійної допомоги, а також до використання готівки, виданої працівнику на відрядження.

Невід'ємною частиною управління готівковими потоками є визначення ліміту каси підприємства. Понадлімітну готівку підприємство обов'язково повинно здавати до банку для її зарахування на свої поточні рахунки. Розрахунок ліміту здійснюється підприємствами самостійно. За основу можна взяти або середньоденну суму надходження готівки в касу, або середньоденну суму видачі готівки з неї. Методика розрахунку обов'язково має бути прописана у внутрішньому документі підприємства – Порядку розрахунку ліміту каси, який затверджується відповідним наказом керівника.

Для забезпечення належного контролю за готівковими коштами та іншими цінностями, що зберігаються в касі, підприємство зобов'язане проводити інвентаризацію. Під час процедури спеціальна комісія покупюрно підраховує фактично наявні кошти та звіряє залишок із даними обліку, зокрема з касовою книгою або фіскальними звітами РРО. Результати перевірки відображаються у двох примірниках Акта про результати інвентаризації наявних коштів, який підписується головою комісії, її членами та матеріально відповідальною особою. Якщо під час інвентаризації виявляються надлишки готівки, вони оприбутковуються та включаються до доходу підприємства. У разі виявлення нестачі керівник з'ясовує причини та встановлює винну особу (як правило, касира), з якої ця сума згодом утримується для відшкодування завданих підприємству збитків. Таким чином, систематичний контроль та суворе дотримання касової дисципліни дозволяють підприємству мінімізувати фінансові ризики та оптимізувати обіг готівкових коштів.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : Постанова Правління НБУ від 29.12.2017 року № 148. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text (дата звернення: 03.03.2026).

Abstract: *The current requirements for the organization of cash transactions of enterprises were studied. The procedure for observing cash discipline, the method of calculating the cash limit, and the procedure for conducting an inventory were analyzed.*

Keywords: *cash operations, enterprise cash desk, cash discipline, cash limit, financial sanctions*.

Науковий керівник:
Лугова О. І.,
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет